

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

130 - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః

|| భరతసమాగమః ||

శ్రుత్వా తు పరమానందం భరతః సత్యవిక్రమః |
హృష్టమాజ్ఞాపయామాస శత్రుఘ్నం పరవీరహా || 1 ||

దైవతాని చ సర్వాణి చైత్యాని నగరస్య చ |
సుగంధమాల్యైర్వాదితైరర్చంతు శుచయో నరాః || 2 ||

సూతాః స్తుతిపురాణజ్ఞాః సర్వే వైతాలికాస్తథా |
సర్వే వాదిత్రకుశలా గణకాశ్చాపి సంఘశః || 3 ||

అభినిర్యాంతు రామస్య ద్రష్టుం శశినిభం ముఖమ్ |
భరతస్య వచః శ్రుత్వా శత్రుఘ్నః పరవీరహా || 4 ||

విష్టిరనేకసాహస్రాశ్చోదయామాస వీర్యవాన్ |
సమీకురుత నిమ్నాని విషమాణి సమాని చ || 5 ||

స్థలాని చ నిరస్యంతాం నందిగ్రామాదితః పరమ్ |
సించంతు పృథివీం కృత్వాం హిమశీతేన వారిణా || 6 ||

తతోఽభ్యవకిరంత్యన్యే లాజైః పుష్పైశ్చ సర్వశః |
సముచ్చితపతాకాస్తు రథ్యాః పురవరోత్తమే || 7 ||

శోభయంతు చ వేశ్యాని సూర్యస్యాదయనం ప్రతి |
స్త్రగ్ధామభిర్ముక్తపుష్పైః సుగంధైః పంచవర్ణకైః || 8 ||

రాజమార్గమసంబాధం కిరంతు శతశో నరాః |
రాజదారాస్తథాఽమాత్యాః సైన్యాః సేనాగణాంగనాః || 9 ||

బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాః శ్రేణీముఖ్యాస్తథా గణాః |
ధృష్టిర్జయంతో విజయః సిద్ధార్థో హ్యర్థసాధకః || 10 ||

అశోకో మంత్రపాలశ్చ సుమంత్రశ్చాపి నిర్యయుః |
మత్తైర్నాగసహస్రైశ్చ శాతకుంభవిభూషితైః || 11 ||

అపరే హేమకక్షాభిః సగజాభిః కరేణుభిః |
నిర్యయుస్తురగాక్రాంతై రథైశ్చ సుమహారథాః || 12 ||

శక్తుష్టిప్రాసహస్తానాం సద్భజానాం పతాకినామ్ |
తురగాణాం సహస్రైశ్చ ముఖ్యైర్ముఖ్యనరాన్వితైః || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

130 - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః

పదాతీనాం సహస్రైశ్చ వీరాః పరివృతా యయుః |
తతో యానాన్యుపారూఢాః సర్వా దశరథస్త్రియః || 14 ||
కౌసల్యాం ప్రముఖే కృత్వా సుమిత్రాం చాపి నిర్యయుః |
కైకేయ్యా సహితాః సర్వా నందిగ్రామముపాగమన్ || 15 ||

కృత్స్నం చ నగరం తత్తు నందిగ్రామముపాగమత్ |
అశ్వానాం ఖురశబ్దేన రథనేమిస్వనేన చ || 16 ||

శంఖదుందుభినాదేన సంచచాలేవ మేదినీ |
ద్విజాతిముఖ్యైర్ధర్మాత్తా శ్రేణీముఖ్యైః సనైగమైః || 17 ||

మాల్యమోదకహస్రైశ్చ మంత్రిభిర్భరతో వృతః |
శంఖభేరినినాదైశ్చ వందిభిశ్చాభివందితః || 18 ||

ఆర్యపాదౌ గృహీత్వా తు శిరసా ధర్మకోవిదః |
పాండురం ఛత్రమాదాయ శుక్లమాల్యోపశోభితమ్ || 19 ||

శుక్లే చ వాలవృజనే రాజార్థే హేమభూషితే |
ఉపవాసకృశో దినశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః || 20 ||

భ్రాతురాగమనం శ్రుత్వా తత్పూర్వం హర్షమాగతః |
ప్రత్యుద్యయౌ తతో రామం మహాత్మా సచివైః సహ || 21 ||

సమీక్ష్య భరతో వాక్యమువాచ పవనాత్మజమ్ |
కచ్ఛిన్న ఖలు కాపేయీ సేవ్యతే చలచిత్తతా || 22 ||

న హి పశ్యామి కాకుత్స్థం రామమార్యం పరంతపమ్ |
కచ్ఛిన్న ఖలు దృశ్యంతే వానరాః కామరూపిణః || 23 ||

అధైవముక్తే వచనే హనుమానిదమబ్రవీత్ |
అర్థం విజ్ఞాపయన్నేవ భరతం సత్యవిక్రమమ్ || 24 ||

సదాఫలాన్ముసుమితాన్స్పృక్షాన్ప్రాప్య మధుస్రవాన్ |
భరద్వాజప్రసాదేన మత్తభ్రమరనాదితాన్ || 25 ||

తస్య చైష వరో దత్తో వాసవేన పరంతప |
ససైన్యస్య తదాఽఽతిథ్యం కృతం సర్వగుణాన్వితమ్ || 26 ||

నిస్పృహః శ్రూయతే భీమః ప్రహృష్టానాం వనౌకసామ్ |
మన్యే వానరసేనా సా నదీం తరతి గోమతమ్ || 27 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

130 - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః

రజోవర్షం సముద్ధూతం పశ్య వాలుకినీం ప్రతి |
మన్యే సాలవనం రమ్యం లోలయంతి ప్లవంగమాః || 28 ||

తదేతద్దృశ్యతే దూరాద్విమలం చంద్రసన్నిభమ్ |
విమానం పుష్పకం దివ్యం మనసా బ్రహ్మానిర్మితమ్ || 29 ||

రావణం బాంధవైః సార్థం హత్యా లబ్ధం మహాత్మనా |
తరుణాదిత్యసంకాశం విమానం రామవాహనమ్ || 30 ||

ధనదస్య ప్రసాదేన దివ్యమేతన్తనోజవమ్ |
ఏతస్మిన్ప్రాతరా వీరా వైదేహ్య సహ రాఘవౌ || 31 ||

సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా రాక్షసేంద్రో విభీషణః |
తతో హర్షసముద్భూతో నిస్వనో దివమస్మృశత్ || 32 ||

స్త్రీబాలయువవృద్ధానాం రామోఽయమితి కీర్తితే |
రథకుంజరవాజిభ్యస్తేఽవతీర్య మహీం గతాః || 33 ||

దదృశుస్తం విమానస్థం నరాః సోమమివాంబరే |
ప్రాంజలిర్భరతో భూత్వా ప్రహృష్టో రాఘవోన్ముఖః || 34 ||

స్యాగతేన యథార్థేన తతో రామమపూజయత్ |
మనసా బ్రహ్మాణా సృష్టే విమానే భరతాగ్రజః || 35 ||

రరాజ పృథుదీర్ఘాక్షో వజ్రపాణిరివాపరః |
తతో విమానాగ్రగతం భరతో భ్రాతరం తదా || 36 ||

వవందే ప్రయతో రామం మేరుస్థమివ భాస్కరమ్ |
తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం తద్విమానమనుత్తమమ్ || 37 ||

హంసయుక్తం మహావేగం నిష్పపాత మహీతలే |
ఆరోపితో విమానం తద్భరతః సత్యవిక్రమః || 38 ||

రామమాసాద్య ముదితః పునరేవాభ్యవాదయత్ |
తం సముత్థాప్య కాకుత్స్థశ్చైరస్యాక్షిపథం గతమ్ || 39 ||

అంకే భరతమారోప్య ముదితః పరిషస్వజే |
తతో లక్ష్మణమాసాద్య వైదేహీం చాభ్యవాదయత్ || 40 || [పరంతప]

అభివాద్య తతః ప్రీతో భరతో నామ చాబ్రవీత్ |
సుగ్రీవం కైకయాపుత్రో జాంబవంతం తథాఽంగదమ్ || 41 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

130 - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః

మైందం చ ద్వివిదం నీలమృషభం పరిషస్వజే |
సుషేణం చ నలం చైవ గవాక్షం గంధమాదనమ్ || 42 ||

శరభం పనసం చైవ భరతః పరిషస్వజే |
తే కృత్వా మానుషం రూపం వానరాః కామరూపిణః || 43 ||

కుశలం పర్యపృచ్ఛంస్తే ప్రహృష్టా భరతం తదా |
అథాబ్రవీద్రాజపుత్రః సుగ్రీవం వానరర్షభమ్ || 44 ||

పరిష్పజ్య మహాతేజా భరతో ధర్మిణాం వరః |
త్వమస్మాకం చతుర్ణాం తు బ్రాతా సుగ్రీవ పంచమః || 45 ||

సౌహృదాజ్ఞాయతే మిత్రమపకారోఽలిలక్షణమ్ |
విభీషణం చ భరతః సాంత్యవాక్యమథాబ్రవీత్ || 46 ||

దిష్ట్యా త్వయా సహాయేన కృతం కర్తృ సుదుష్కరమ్ |
శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామమభివాద్య సలక్షణమ్ || 47 ||

సీతాయాశ్చరణౌ పశ్చాద్విసయాదభ్యవాదయత్ |
రామో మాతరమాసాద్య విషణ్ణాం శోకకల్మితామ్ || 48 ||

జగ్రాహ ప్రణతః పాదౌ మనో మాతుః ప్రసాదయన్ |
అభివాద్య సుమిత్రాం చ కైకేయాం చ యశస్వినీం || 49 ||

స మాత్మాశ్చ తతః సర్వాః పురోహితముపాగమత్ |
స్వాగతం తే మహాబాహో కౌసల్యానందవర్ధన || 50 ||

ఇతి ప్రాంజలయః సర్వే నాగరా రామమబ్రువన్ |
తాన్యంజలిసహస్రాణి ప్రగృహీతాని నాగరైః || 51 ||

వ్యాకోశానీవ పద్మాని దదర్శ భరతాగ్రజః |
పాదుకే తే తు రామస్య గృహీత్వా భరతః స్వయమ్ || 52 ||

చరణాభ్యాం నరేంద్రస్య యోజయామాస ధర్మవిత్ |
అబ్రవీచ్ఛ తదా రామం భరతః స కృతాంజలిః || 53 ||

ఏతత్తే రక్షితం రాజన్రాజ్యం నిర్యాతితం మయా |
అద్య జన్త కృతార్థం మే సంవృత్తశ్చ మనోరథః || 54 ||

యస్త్యాం పశ్యామి రాజానమయోధ్యాం పునరాగతమ్ |
అవేక్షతాం భవాన్మోశం కోష్ఠాగారం పురం బలమ్ || 55 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

130 - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః

భవతస్తేజసా సర్వం కృతం దశగుణం మయా |
తథా బ్రువాణం భరతం దృష్ట్వా తం భ్రాతృవత్సలమ్ || 56 ||

ముముచుర్వానరా బాష్పం రాక్షసశ్చ విభీషణః |
తతః ప్రహర్షాద్భరతమంకమారోష్య రాఘవః || 57 ||

యయా తేన విమానేన ససైన్యో భరతాశ్రమమ్ |
భరతాశ్రమమాసాద్య ససైన్యో రాఘవస్తదా || 58 ||

అవతీర్య విమానాగ్రాదవతస్థే మహీతలే |
అబ్రవీచ్ఛ తదా రామస్తద్విమానమనుత్తమమ్ || 59 ||

వహ వైశ్రవణం దేవమనుజానామి గమ్యతామ్ |
తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం తద్విమానమనుత్తమమ్ |
ఉత్తరాం దిశమాగమ్య జగామ ధనదాలయమ్ || 60 ||

పురోహితస్యాత్సమస్య రాఘవో బృహస్పతేః శక్త ఇవామరాధిపః |
నిపీడ్య పాదౌ పృథగాసనే శుభే సహైవ తేనోపవివేశ రాఘవః || 61 ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే
త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః || 130 ||

